

Megérdemelve vagy ártatlanul

Szendrey Júlia összes költeménye elemző tanulmányokkal

Sajtó alá rendezte, jegyzetekkel és elemző tanulmányokkal ellátta

Raffay Andrea

Második, bővített és átdolgozott kiadás

Tartalomjegyzék

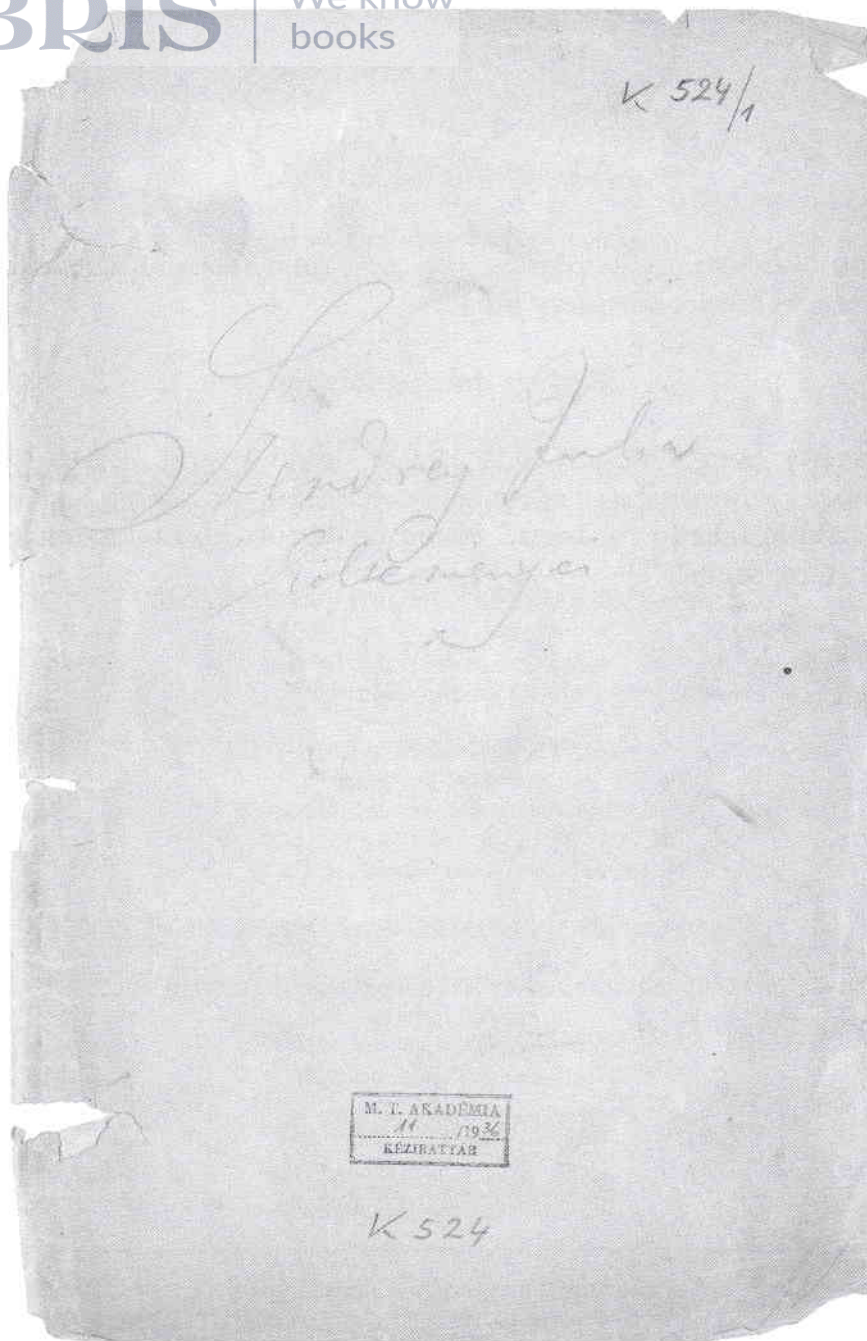
Szendrey Júlia költeményei (1854–1865)	7
M(i)ért van így?	8
Flórának (Egy költeményére)	10
Három rózsabimbó	12
Tizenhatodik Lajos	22
A beteg leány	26
Gondolatim, érzeményim	28
Willmershez	32
Elfojtott könnyeim	38
Élni vagy meghalni!	40
Öregségem	42
Tavaszzal	48
Meghalt testvéremnek (Névnapján)	50
De kijutott nekem	52
Fa vagyok, leveles	56
Magyar gyermekek éneke. Zoltán fiamnak	60
Sejtelek	64
Kis kertem	68
Nyugalomvágy	70
Kis furulyám	74
Népdal („Káka tövén költ a ruca” nótájára)	76
Keserű kín és gyötrelém	80
Népdal („Magosan repül a daru, szépen szól” nótájára)	82
Hajnal-e, alkony-e?	84
Őszszel	88
Őszi eső, permeteg	94
Csúful verje el a ragya	96
Fiatal leánynak (Mari testvéremnek)	98
Ne higj nekem	102
Halovány legénynek	104
Boldogtalan vagyok	106
El, messze innen!	110
Bár merre nézek	114
Sötét óra	118
Kesergő leány	122
Kezd már tombolni	124
Zoltán fiamnak	126

A „virrasztók”hoz (Vajda János ily című versére a „Szépir. Közl.” 1857. 23. számában)	130
A szőke dalnok (Szelesteynek egy költeményére)	134
Az est. Chamisso után	138
Attila fiam.	140
Bölcső mellett	144
Az emlékezet	148
Búcsú az ifjúságtól	152
Az én kis leányom.	156
Kis Árpádom születésnapján	160
Intés.	164
A költészethez	166
Halottak estéjén 1864ben	170
Népdal. Mizsey Marinak a „Nem nézek én, minek néznék” dal nótájára.	172
Töredékek.	174
Balaton táján	174
Keszthelyen	174
Etelkéhez	176
[Egyetlenegy érzeményem sincsen...]	176
Kis Árpádom születése napján	178
[Miként van az, miként lehet...]	178
Egykor és most	180
Verstöredékek.	183
[Volnék, mint kő oly érzéketlen...]	183
[Nem bírok meghalni és nem tudok élni...]	183
[Örülj, leányka, hogy a szerelemnek...]	183
[Mindig a régi baj...]	185
[Egyszerre megrohan...]	185
[Annyit gyötörtek engem...]	187
[Hervadt levél lábaimnál...]	187
Zrinyi Ilona	189
Magyar vagyok!	191
Egy magyar ifjuhoz, ki német színész akar lenni	193
Tünődések	195
[Mi a reménység?]	199
[Galamb a reménység...]	199
[Oh pusztaság, oh sivatag...]	199
[Ki átkozta meg párnáimat...]	199
[Nagy tudomány az élet tudománya...]	201
[Sajog, susog az őszi szél...]	201
[Ujra suttog a fa lombja...]	201
[Minden, a mit nem tudok feledni...]	201
[Nem érdekel már engem e virág...]	201

[Panaszra okot még ki lel?]	203
[Feledni mindent a mi van...]	203
[Tekinteni sem mert...]	203
[Ti bűnösök könyörgjetek...]	203
A haldokló Chamisso.	205
[B. J. Kezem kezét nem érinté soha...]	205
[Patyolating van én rajtam...]	205
[El vágyom én, idegen országba...]	207
[Kicsordul végre a pohár...]	207
[S aztán köt köre vessetek...]	207
[Mít reám dobálnak...]	207
[Magasba emeltél...]	209
Hálaadás.	209
[- A nő szerény virág legyen...]	211
[A nő szerény virág legyen...]	213
[Elrejtve itt...]	213
[De mit tegyen kit végzete...]	213
[Tépett fenyő a szirttetőn...]	213
[Mít tegyen a szegény levél...]	214
[Nem dicsvágy és nem szerelem...]	215
[Piros virág, százlevelű rózsza...]	215
[Ha a fiú rozsabimbó...]	215
[Beteg az én lelkem nagyon...]	215
[És ki tudna ennek adni...]	215
[Oroszlán az egyik...]	217
[Ámde ez édes diadalt...]	217
[Virágokat szedek...]	219
[Virágos kertemben...]	219
[Érzelmait anyai szívemnek...]	221
Az őszi Nap	223
[Felhők között bujkáló...]	223
Őszi nap	223
[Igen, ha mint te, ifju volnék...]	225
Egy törre.	225
[Illatozó ibolya-bokréta...]	227
[Csapj föl pajtás önkéntesnek...]	229
[A rózsás hajnal föltarta előttem...]	231
[Megérdemelve vagy ártatlanul...]	233
[Piros hajnal föltarta előttem...]	233
Erdődön	235
[Oly ifju valál még...]	235
[Oh haragos isten az égben...]	235
[Vérgyümölcsöt arat az, ki vérmagot vet a földbe...]	235
[A kikeletnek, nyárnak elteltével...]	237
[Van-e a világon...]	237

Zengedez a.....	237
[A köznapi lélek...]	239
A kis mezei folyóka.....	239
[Ékes kastélynak udvarán...]	239
Hadd játszanak!.....	241
[Én is voltam fia - tal...]	243
[Emberiséghez tartozunk...]	244
[F. T. Ki, miként ő, érezni úgy tudott...]	245
[Magyar vagyok, magyar volt az apám is...]	245
[A nagy, a szent emberiség...]	245
[Lehullott a legszebb csillag az égről...]	245
[Bohó kis gyermek, kérdezed...]	245
Altató dal.....	247
[Oh jer! oh jer!]	249
[Ütne-e halálom...]	249
[Én is voltam fiatal...]	249
[Látlak-e még valaha...]	249
[Hugocskája ott közbe vágott...]	249
[Ő nekik jobb. Amde miért születtek?]	249
[Nem jó nekem ezen a világon...]	249
[Szőke kis gyermekem...]	249
[S te élni fogsz, hazám élni fogsz...]	251
[Kirántottam szívemből a gyilkot...]	251
[S addig szálltok ágról ágra...]	253
[Valóban szép, igen szép a világ...]	254
[Egy pár rövid nap, és én mennyit éltem!]	254
[A kínok is már mind elfáradának...]	254
[Nincs bennem élet, nincs a lélek bennem...]	254
Pistának.....	256
Moore Tamáshoz. Byron után szabadon.....	258
Versfordítások.....	260
Heine-kísérletek.....	260
Kétségbeestem majd először.....	264
Kezecsédet tedd szívemre.....	264
A halál az a hűvös éj.....	266
Midőn mások bucsúznak.....	266
Most arczodat pirítja.....	268
Mérgezve vannak dalaim.....	268
Sokat beszéltek ők neked.....	270
Hogy hű leszesz.....	270
Vak a világ és olyan ostoba.....	272
Virult a hárs.....	272
Nem gyűlöllek, szívem bár megszakad.....	274

Hát egészen végképen feledted.....	274
Nyomorult vagy, igen.....	276
Fuvola és hegedűszó.....	278
Évek jönnek, évek mulnak.....	278
Sírtam nagyon.....	280
Arczom előtted nem lőn hát.....	282
Igazán oly rossz vagy hozzám.....	282
Nyugton alunnod hogy lehet.....	284
Hideg és néma éjfélben.....	284
„Szólj, hol van szép szerelmesed.....	286
Hogyha szemeidbe nézek.....	286
Minő szél, zápor, fürgeteg.....	288
Lángja égő szerelemnek.....	288
Asztal körül theáztatának.....	290
Vendégsereg mulat ma nálok.....	292
Egy ifju egy lánykáért égett.....	294
Sötét életemre egykor.....	296
Családjával imádoztamnak.....	298
Annyit gyötörtek engem.....	300
A fényes égboltozatról.....	302
A madár és a gyermekek. Gyermeekvers franciából.....	304
„Einem jungen Mädchen” Von Julie Szendrey.....	308
Verses prózák.....	311
Erdőd.....	311
[Itt vagy tehát végre előttem...]	340
Tanulmányok.....	345
Szendrey Júlia összes költeménye.....	347
Szendrey Júlia ismeretlen Heine-fordításairól.....	355
Szendrey Júlia és Erdőd.....	375
Byron örökén a középkori siralomvölgy útján, avagy a világfájdalom művészete Szendrey Júlia verseiben.....	382
Szendrey Júlia élete és költészete a nővédelem tükrében.....	398
Szendrey Júlia hazafias verseiről.....	424
Szendrey Júlia megítélései.....	435
Szendrey Júlia részvétele az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eseményeiben.....	448
„szakaszszon bimbóban a halál / Hogy ne virágozzál” – Gyulai Pálné Szendrey Mária.....	454
A lehullott csillag fenmaradt sugára: Petőfi Zoltán.....	463
Névjegyzék.....	472

A Szendrey Júlia verskéziratait tartalmazó füzet első lapja
MTA KIK Kézirattár K 524. Petőfi Sándorné Szendrey Júlia összes költeményei

(Megjegyzés: Szendrey Júlia már Horvát Árpád felesége volt, amikor verseket kezdett írni, de az MTA Katalógusában a verseit tartalmazó füzet „Petőfi Sándorné Szendrey Júlia” névvel szerepel, ezért verseit ebben a kötetben e katalógus jelzetével közöljük. R. A.)

Szendrey Júlia költeményei

(1854–1865)

M(i)ért² van így?

Forró lánggal égni,
Aztán elhamvadni
Boldog szerelemtől!....
Mért nem ez a sorsom? _³
Mért kell jéggé fagynom
Élet hidegétől?

Csillagként lefutni,
Napként hanyatlani,
Ég boltozatárul:
Ekképen elhalni,
Életből kimúlni,
Pályazáradékul!.... _

Föld porában csúszni,
Lábbal tapodtatni,
Ez lett osztalékom,
Növényként tengődni,
Féregként tenyészni,
Életföladatom! __

(Pest, 1854.)

² Mivel az „i” betűn két kis áthúzás látható a kéziratban, a betűhíven legépelt versben ezt a betűt zárójelbe tettük.

³ Az alulvonásokat az eredeti kéziratokban minden esetben Szendrey Júlia alkalmazta. R. A.

Miért van így?

Törvő lánnyal égni,
 Aetán elhamvadni
 Boldog szeretetszót!...
 Miért nem ez a forsom?
 Miért kell jégig fagyynom
 Élet-hidre szót?

Coillagként lefutni,
 Napként hanyatlani,
 Ég boltoratóval:
 Ellipen elhadni,
 Élettől kimúlni,
 Pályaszaradékkal!...

Töle porában csiszalni,
 Lábbal saportádni,
 Ez lett aztalékom,
 Növénylet kengődni,
 Fényként kengőzni,
 Előjölada kom!

(Pest, 1854.)

Flórának

(Egy költeményére)

Arcomra tekintél és szivembe láttál,
Halvány ifju lányka, a midőn így szóltál:
Nem mind boldog, kinek arcán piros szín van,
S nem mind rózsalevél, mi piroslik ottan;
Gyakran nem a tavasz, de a tél hirnöke,
Midőn megfesti az ősz hervasztó dere
A mező bokrait, a fák leveleit,
Miket egy kis szellő majd letép, szerte hint. _

Jőj el minél előbb, ősz pusztító szele,
Jőjön az enyészet hideg lehellete,
Fújja le arcomról e pár piros lombot
S ékesítsen vele egy puszta sírdombot;
Észre sem veheti, hogy változott helye,
Midőn arcom helyett sírhalomra hullt le:
Ott is, miként itten, enyészet és halál,
És a sír férgei, minden a mit talál. _

Igazad volt lányka, oh milyen igazad,
Hogyha én arcomról szavaid olvastad:
Nem mind boldog, kinek arcán piros szín van,
S nem mind rózsalevél, mi piroslik ottan!

(Pest, marc. 14. 1856.)

Flóránál
(Egy költeményjéről ~~írta~~.)

Arcomra belülről is fivemből láttál,
Halvány ifjú lányka, a midőn így szólál:
Nem mind boldog, kinek arcán piroc jár,
S nem mind rózsalevél, mi pirosult ottan,
Szóltam nem a tavasz, de a tél hívni té,
Midőn megfessék az arcán ősz hervasztó dere-
kú mexó bolnait, a fál leveleit,
Miként egy kis szálló-magja lép, perle hint.

Gyűj el minél előbb, és puszta fele,
Főm az enyémek hideg lehellete,
Gyűjje le arcomról a pár piros lombot
Sohémitsem vele egy puszta ferdombot,
Ezre fem veheti, hogy váltorott helye,
Midőn arcom helyét fűhalomra hullt le.
Ott is, milint itten, enyémek is halál,
És a fű fűzgei, minden a mit halál.

Ez az volt lányka, oh milyem igazad,
Hogyha én arcomról fravaid olvastad:
Nem mind boldog, kinek arcán piroc jár,
S nem mind rózsalevél, mi pirosult ottan!

(Pest, marc. 14. 1856.)

Szendrey Júlia verskézirata

MTA KIK Kézirattár K 524. Petőfi Sándorné Szendrey Júlia összes költeményei, 6. lap

Három rózsabimbó⁴

Három rózsabimbó az én boldogságom,
Három rózsabimbó életem, világom!
El van osztva köztük háromfelé lelkem,
És mégis mindegyik birja azt egészen.
Nem tudom kivülök terem-e több virág,
A mit látni öröm, illetni boldogság?
Szemem nem is keres, nem is látna meg mást:
Hisz bennök találtam feledést, kárpótlást!
Szivemből fakadtak, szivem a gyökerök:
Együtt hervadnék el, együtt halnék velök!
Hadd boruljak rájok, _ merengjek el rajtok,
S eltelve örömmel, hadd beszéljek rólok:

Először te rólad,
Szerelmem virága,
Kihalt boldogságom
Egyetlen zöld ága.

Az eltépett multnak
Élő bizonyosága,
A lehullott csillag
Fenmaradt sugára! _

Még csak alig feslik
A pirosuló kehely,
És illatja már is
Törzsét árulja el;

⁴ Ugyanennek a versnek az MTA Kézirattárában található kézírata mellett „V. 2712.” raktári jelzettel van egy másik kézírata is a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárában, valamint ennek a Szendrey Júlia-versnek a kézírata az OSZK Kézirattárában (*Szendrey Júlia versei és más iratai*, Fond VII/154) is megtalálható. A három változat között lényeges eltérés nincs, ezért ezeken az oldalakon az MTA Kézirattárában található változat másolatát közöljük.

Három rózsabimbó. x

Három rózsabimbó az én boldogságom,
 Három rózsabimbó életem, világom!
 El van osztva köztük háromfelé lelkem,
 És mégis mindegyik bírja az egészem.
 Nem tudom kivülről terem-e több virág,
 A mit látni öröm, illétni boldogság?
 Szemem nem is keres, nem is látna meg másat:
 Hisz bennül találtam jeleket, kárpótlást!
 Szívemből fakadnak, szívem a gyökereit.
 Együtt hervadni el, együtt hálálni mellet!
 Ha el barátságát rájót, — megengedje el rajt.
 S ellelve örömmel, ha el barméjtel rólot.

Először te rólad.
 Szeretnem virága.
 Kihalt boldogságom
 Egyetlen rólad ága.

By elhagyott multnál
 Elő bizonyosága,
 A lehullott virág
 Fennmaradt füzérel.

Még csak alig ferdeit
 A pirosvirág rehely,
 És illatja már is
 Főrséi árnyalat.

x Kij. a Napkeletben.

MAZSAK
 NEMZETI KÖNYVTÁR
 KÖZLETKÖZLÉS

Szendrey Júlia verskézirata

MTA KIK Kézirattár K 524. Petőfi Sándorné Szendrey Júlia összes költeményei, 7. lap

Büszkén emeli föl
Magasra kis fejét,
A midőn kiejti
Ragyogó, szép nevét.

A napnak sugári
Nem vakitják szemét,
Midőn a magasba
Küldi tekintetét.

Leroskadt, letiport
Lelkem ő rá hajlik,
Ha a vihar benne
Türhetlenül zajlik.

Ártatlan kebelén
Kipihenem magam....
Jer ide, jer ide,
Legnagyobb fiam!

Csak alig mer ajkam
Csókot lehelni rád,
Alig mer illetni,
Te kis fehér virág! _

Sokszor, ha elnézem,
Milyen gyöngye, halvány,

8.
Kücsökön emeli föl
Magaera his fejét,
És midőn kiejti
Ragyogó, szép nyelvét.

A napnál sugári
Kém valódi járt fremét,
Kisőn a magasba
Küldi lehülését.

Levélből, lelipórt
Lelkem övé hajlít,
Ha a vihar kemény
Tűzkesztésül rajlít.

Ártatlan lebelém
Kipihenem magam...
Jér ide, jér ide.
Legnagyobbik fram!

Csak alig mer ajkaim
Csöves lebelém vad,
Alig mer elbeszél,
Te his fehér virág! —

Sólymos, ha elviszem,
Kilyem gyöngy, halvány,

Szendrey Júlia verskézirata

MTA KIK Kézirattár K 524. Petőfi Sándorné Szendrey Júlia összes költeményei, 8. lap

Azt hiszem, nem élő:
Csak ábrándkép talán.

Fehér rózsabimbóm,
Borulj a szívemre,
Hadd dobogjon áldást
Szőke kis fejedre!

Hallod-e mit beszél?
Érzed-e mint szeret?
Kincsének, gyöngyének
Mint nevez tégedet?

Érzed-e mint áll meg
Egyszerre verése,
Ha arcod találja
Szellő lebbenése?....

És mégis ki hinné,
E gyöngye kis testben
Mily óriás lakik,
Szívben, szeretetben!

Eltörpül mellette
Minden más szerelem,
E parányi szívben
Annyi az érzelem!

Szeress, szeress engem,
Második gyermekem,

Árt hiszem, nem ílő:
És ábrándig, halám.

Teker rózsabimbóm,
Boroly a fivőmre:
Hadd jobozzon áldást
Szüle hiszgyedre!

Hallad-e mint beszél?
Érez-e mint szeret?
Kívánság, gyűngyelme
Mint never legedet?

Érez-e mint áll meg
Egyfőre nem is,
Ha azcod halálga
Szellő libbenése?...

É-mégis ki-kimé,
É gyűngye hisz szobem
Kily briaó lakik,
Szobem, szeretobam!

Eldörpül mellette
A kindam más szeretem,
É parányi-fárbem
Aruyi az éreztem!

Szerefe szerefe engem,
Káccsól gyermeltem,

Szendrey Júlia verskézirata

MTA KIK Kézirattár K 524. Petőfi Sándorné Szendrey Júlia összes költeményei, 9. lap